

WIEM. CZUJĘ... POMAGAM!

EFEKT
DOMINA

POLSKA

SCENARIUSZ LEKCJI

Mama SOS, pani Małgosia Błażewicz oraz szczęśliwa rodzina zastępcza

Rodzinne ciepło. Tylko ono może uczynić życie radosnym! Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce robi wszystko, by dzieci były szczęśliwe

Zajęcia w świetlicy Stowarzyszenia SOS Wioski Dziecięce

Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce uczy, jak pomagać dzieciom

Nowa rodzina, nowi koledzy. I zabawa, której dotąd brakowało

Dominika Kulczyk wsparła Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce

POLSKA: STOWARZYSZENIE SOS WIOSKI DZIECIĘCE:

JAK ODBUDOWAĆ RODZINĘ

Od czasów transformacji ustrojowej z 1989 roku Polska skutecznie poradziła sobie z wieloma wyzwaniami społecznymi i ekonomicznymi. Jednak jedną z nierozwiązanych kwestii pozostał problem sieroctwa i wykluczenia społecznego dzieci osieroconych. Szacuje się, że w 2001 roku pod nadzorem sądów pozostawało ponad 177 tysięcy dzieci, z czego ponad 30 tysięcy znajdowało się w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Wiele fundacji i organizacji działających na rzecz dzieci osieroconych jednoznacznie wskazuje, że w obecnej sytuacji głównym celem podejmowanych działań powinno być zapobieganie wykluczeniu społecznemu najmłodszych, a także praca na rzecz środowisk patologicznych, z których w znacznej mierze te dzieci pochodzą.

Nie zawsze jest tak, że rodzice nie żyją

Sieroctwo kojarzone jest zwykle ze stanem, w którym dziecko nie ma jednego lub obojga rodziców. Tymczasem definicja sieroctwa obejmuje także pojęcie sieroctwa społecznego, czyli stan, w którym znajduje się dziecko porzucone przez naturalnych rodziców, odebrane rodzicom na mocy nakazu sądowego, czy też takie, którego kontakt z rodzicami naturalnymi jest ograniczony lub zakazany z mocy prawa. Przeglądając się sytuacji dzieci osieroconych w Polsce, wyraźnie widać, że są możliwości, by ich warunki znacznie poprawić.

Koszmar wykluczenia społecznego

Po pierwsze, działanie na rzecz dzieci osieroconych społecznie powinno zaczynać się w rodzinach zagrożonych takim problemem. W praktyce oznacza to m.in. pomoc dla rodzin ubogich, rodzin, w których stosowana jest przemoc oraz rodzin, w których występuje problem uzależnień. Po drugie, opieka nad dziećmi osieroconymi społecznie powinna zakładać przeciwdziałanie stygmatyzacji i wykluczeniu społecznemu takich dzieci. Wykluczenie społeczne to sytuacja, w której dana osoba nie może w pełni uczestniczyć w życiu społecznym. W Polsce jedną z grup najbardziej narażonych na marginalizację społeczną są dzieci i młodzież pochodzące ze środowisk zaniedbanych oraz wychowujące się poza rodziną (pamiętajmy: doświadczanie odrzucenia społecznego jest niezwykle bolesne i może powodować trwałą traumę uniemożliwiającą budowanie zdrowych relacji w dorosłym życiu). Po trzecie, działanie na rzecz dzieci osieroconych to także kampanie społeczne zmierzające do obalania szkodliwych stereotypów na temat dzieci z domów dziecka czy rodzin zastępczych.

Więzi, których tak brakuje

Jedną z wielu organizacji działających w Polsce na rzecz walki z problemem sieroctwa społecznego jest Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce. Organizacja prowadzi wioski dziecięce, wspólnoty młodzieżowe, a także świetlice dla rodziców i dzieci. Kładzie nacisk na budowanie relacji społecznych, integrowanie dzieci osieroconych ze społeczeństwem, a także na wsparcie dla rodzin zagrożonych wystąpieniem problemu. Odbudowuje więzi, których brak legł u podstaw dramatu wielu polskich kilku- lub kilkunastoletków.

Wprowadzenie do scenariusza

Czy można szanować siebie i innych, nauczyć się ufać ludziom, gdy kiedyś drugi człowiek tak bardzo nas zawiódł? W Młodzieżowej Wspólnocie Mieszkaniowej SOS młodzi ludzie odkrywają, na czym polega życie z drugim człowiekiem, który nie zawiedzie, który zaufa i któremu można zaufać. Uczą się obdarzać innych szacunkiem, bo sami są szanowani przez swoich opiekunów i współmieszkańców. Wykonując codzienne czynności, uczą się organizacji dnia, wypełniania zobowiązań, odpowiedzialności za siebie i innych. Młodzieżowa Wspólnota Mieszkaniowa SOS przygotowuje młodych ludzi do przekroczenia progu dorosłości, do tego, by odpowiedzialnie i świadomie rozpocząć życie na własny rachunek. Jednak wspólnota to przede wszystkim osoby, które ją tworzą – to ludzie, którzy się lubią, spędzają wspólnie czas, dzielą się radościami, troskami, rozmawiają o niepowodzeniach i sukcesach. Wspólnota jest jak duża rodzina, w której od rana panuje gwar, każdy się gdzieś śpieszy do swoich spraw, ale przysiadają na chwilę przy stole, by zjeść kanapkę, napić się gorącej herbaty podanej przez bliską osobę, w przelocie dostrzec życzliwy uśmiech i obdarzyć uśmiechem. Zapraszamy do poznania historii Janka Daszkiewicza i podjęcia rozważań na temat wspólnoty, samorządności, zaufania i szacunku.

Prof. Kinga Kuszak
Wydział Studiów Edukacyjnych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

Autorka:
Katarzyna Sadowska

Czas trwania
45 minut

TEMAT ZAJĘĆ:

Szacunek, zaufanie, współodpowiedzialność. O życiu w Młodzieżowej Wspólnocie Mieszkaniowej SOS

ZAGADNIENIA:

rodzina zastępcza, wspólnota, zasady życia we wspólnocie, samorządność

WARTOŚCI:

miłość, oddanie, poczucie wspólnoty, szacunek, zaufanie, odpowiedzialność

CĘLE ZAJĘĆ:

PO LEKCJI UCZEŃ:

- podejmuje refleksję nad potrzebą życia we wspólnocie;
- wie, jakie zasady obowiązują w takiej grupie społecznej;
- rozumie, że fundamentem budowania relacji z ludźmi jest szacunek, zaufanie i odpowiedzialność za siebie i innych ludzi;
- umie krótko scharakteryzować działalność Wioski Dziecięcych SOS oraz Młodzieżowych Wspólnot Mieszkaniowych SOS;
- potrafi wyjaśnić, na czym polega samorządność.

METODY I FORMY PRACY:

rozmowa, praca w grupach, dyskusja, analiza źródeł

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

fragment reportażu „Kiedy śmieje się dziecko, śmieje się cały świat”, kartki, pisaki

Przebieg zajęć

Rozmowa

BLISKOŚĆ W RODZINIE

Porozmawiaj z uczniami, w jaki sposób można zbudować bliskie więzi rodzinne? Co jest niezbędne do dobrego funkcjonowania rodziny? Co powinna dawać rodzina dzieciom? Co można zrobić, gdy rodzina źle funkcjonuje?

Krótko wprowadź uczniów w tematykę filmu.

Film, rozmowa

ZAUFANIE I BLISKOŚĆ W RODZINIE ZASTĘPCZEJ. SAMORZĄDNOŚĆ WE WSPÓLNOCIE MIESZKANIOWEJ

Wyświetl uczniom fragment reportażu „Kiedy śmieje się dziecko, śmieje się cały świat”.

Po obejrzeniu filmu zapytaj uczniów:

- Co ich poruszyło w obejrzanym wspólnie filmie?
- Które postaci przyciągnęły ich uwagę? Dlaczego?
- Jakie relacje panują w rodzinie zastępczej?
- Jakie zasady obowiązują we wspólnocie? Jakie jej mieszkańcy mają obowiązki, jakie prawa?
- Za co czują się odpowiedzialni? Na czym polega ich samorządność?
- Jakie relacje między podopiecznymi oraz między wychowawcą a podopiecznymi panują w Młodzieżowej Wspólnocie Mieszkaniowej SOS?
- Na ile funkcjonowanie we wspólnocie przygotowuje młodzież do późniejszego samodzielnego życia?

Praca w grupach,
rozmowa

SZTUKA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW

Zwróć uwagę uczniów na to, że szesnastolatki trafiające do Młodzieżowych Wspólnot Mieszkaniowych SOS wychowywali się w różnych domach. I choć zapewne w wielu z nich obowiązują podobne zasady, to z pewnością po przybyciu do takiego wspólnego domu nierzadko dochodzi wśród domowników do konfliktów.

- Podziel klasę na grupy i zaproś do wykonania zadania.

Zadania dla grup:

Wyobraźcie sobie, że jesteście mieszkańcami Młodzieżowych Wspólnot Mieszkaniowych SOS. Wymyślcie i krótko opiszcie konflikt, który mógłby tam powstać. Po zapisaniu problemu przekażcie kartkę dalej. Niech kolejna grupa zaproponuje rozwiązanie wymyślonej przez Was sytuacji konfliktowej.

- Pokieruj zadaniem tak, by poszczególne grupy proponowały do rozważenia inny problem.
- Poproś przedstawicieli grup o zaprezentowanie proponowanych przez nich rozwiązań.

Podsumowując, zastanówcie się, co jest konieczne do prawidłowego funkcjonowania takich wspólnot.

Praca w grupach,
rozmowa

SZACUNEK I ZAUFANIE TO PODSTAWA

Podziel uczniów na parzystą liczbę grup. Przekaż im fragmenty tekstów pochodzących z książki pod red. Małgorzaty Boguni-Borowskiej „Fundamenty dobrego społeczeństwa. Wartości”. Grupom o numerach nieparzystych przekaż fragmenty odnoszące się do szacunku. Grupom o numerach parzystych – zaufania. Niech każda z grup wyszuka w nich charakterystyczne elementy, które pozwolą na stworzenie definicji szacunku lub zaufania.

„Gdy ustępujemy miejsca starszemu w tramwaju, kłaniamy się profesorowi, otwieramy drzwi kobiecie, wręczamy kwiaty artyście, całujemy pierścień papieża, wkładamy czarny garnitur na czyjś pogrzeb – wyrażamy szacunek w zachowaniu. Ale podstawowym sposobem bycia jest dla człowieka symboliczna komunikacja z innym – rozmowa. Wyrazem szacunku jest sposób zwracania się do innych, przyjęte w danej kulturze formy grzecznościowe (...). Szacunek wyraża się nie tylko w bezpośredniej relacji z osobą szanowaną, ale także w sposobie, w jaki o niej mówimy z innymi, opiniach, plotkach, recenzjach, świadectwie, jakiego publicznie udzielamy na jej temat (...). Najprostsza relacja szacunku wiąże dwie jednostki: tę, która jest godna szacunku, i tę, która ją szacunkiem obdarza; szanowanego i szanującego. Oczywiście używamy często pojęcia szacunku także w odniesieniu do całych grup, zbiorowości, środowisk, kategorii społecznych: darzymy szacunkiem (...). Szacunkiem obdarzamy kogoś ze względu na jego indywidualne uzdolnienia, talenty, umiejętności, wrodzone czy nabyte (...). Szacunkiem obdarzamy za jakieś ogólne cechy biografii (...) udzielamy szacunku za sumę czyich dobrych uczynków, godnych zachowań, fachowych działań, trafnych wyborów, twórczych rezultatów, słusznych decyzji w przeszłości (...). W wielu kulturach szacunek należy się starszym (...). Obdarzamy szacunkiem ze względu na szczególną pozycję i funkcję pełnioną w grupie (...) kapitana w drużynie piłkarskiej (...). Szacunek kierujemy ku pewnym zawodom z uwagi na ich niezbędność dla zbiorowości i powinność udzielania pomocy innym: lekarzom i strażakom, policjantom i żołnierzom, adwokatom i filantropom (...). Szacunek ma wiele odcieni i spokrewniony jest z innymi rodzajami ludzkich relacji”.

„Zdolność pokładania ufności w dorosłym opiece to jedno z behawioralnych elementów wyposażenia ewolucyjnego gatunku ludzkiego. Jest ona uniwersalna, pojawia się w skali całego świata na wczesnym etapie rozwoju osobowego. Jest to wrodzona predyspozycja, ulegająca wzmocnieniu bądź osłabieniu (częściej jak wiemy, osłabieniu) w drodze bezpośrednich kontaktów z ludźmi, którym można i nie można ufać (...). Zaufanie jest zatem zarówno wrodzoną cechą behawioralną, jak i pewną odpowiedzią na zmiany środowiska społecznego. Jesteśmy istotami elastycznymi wobec środowisk, które sami aktywnie stwarzamy (...). Jeśli chodzi o budowanie zaufania, wszystko ma znaczenie: i socjalizacja, i doświadczenie rozumiane jako kalkulacje oparte na konkretnych życiowych przykładach zgody bądź odmowy współpracy ze strony innych jednostek, i zmieniające się okoliczności kulturowe. Zaufanie uogólnione kształtują pospołu i geny, i socjalizacja pierwotna, i doświadczenia ludzkie w odpowiedzi na zastane i zmieniające się historycznie warunki środowiskowe”.

Podsumowanie

JAK ZGODNIE ŻYĆ WE WSPÓLNOŚCI?

Poproś przedstawicieli grup o próbę stworzenia definicji szacunku lub zaufania. Zwróć uwagę uczniów, iż wiele sytuacji konfliktowych może wynikać z braku wzajemnego szacunku lub zaufania do drugiej osoby. Wspólnie zastanówcie się, czy praca nad tymi wartościami w relacjach z innymi ludźmi może pomóc szybciej i skuteczniej rozwiązać zaistniałe we wspólności konflikty. Zapytaj uczniów także o to, jakie inne wartości stanowią podstawę dobrych relacji z drugim człowiekiem. Zbierz wszystkie pomysły i podsumuj zajęcia.